

BARACK OBAMAN MANTRA:

25

ENEMMÄN MULTILATERALISMIA, ENEMMÄN PANOSTA,
ENEMMÄN VASTUUTA

Charly Salonius-Pasternak

BRIEFING PAPER 25, 8. joulukuuta 2008

BARACK OBAMAN MANTRA:

ENEMMÄN MULTILATERALISMIA, ENEMMÄN PANOSTA,
ENEMMÄN VASTUUTA

Charly Salenius-Pasternak
Tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

Briefing Paper 25
8. joulukuuta 2008

- Jos transatlanttista suhdetta pidetään tärkeänä, on pyrittävä tukemaan Barack Obamaa hänelle tärkeässä asiassa, Afganistanissa. Lisää panostusta Afganistaniin odotetaan myös Suomelta. Sotilaita ei tarvitse lähettää maan eteläosiin, mutta koulutusvastuuta voi ottaa lisää samalla kun siviiliasiantuntijoiden määrää lisätään.
- Obama haluaa luoda perustan uudelle energiataloudelle, joka luo töitä kuten informaatioteknologiatalous on tehnyt. Suomalaisia yrityksiä pitää tukea tarjoamalla paremmat markkinapohjaiset edellytykset kehittää teknologiaa, jota voidaan viedä maailmanlaajuisesti (NMT>GSM>Nokia).
- Obama näkee ympäristö-, energia- ja talouspolitiikan elävän symbioosissa. Obaman läheisimmät talousneuvonantajat ymmärtävät missä tilanteissa markkinat toimivat ja missä eivät, protektionisteja he eivät ole. Linjaukset ympäristön ja työntekijöiden oikeuksien parantamisesta vapaakauppasopimuksissa sopivat hyvin EU:n yleisiin linjoihin.

Ulkopoliittinen instituutti
Muuttuva maailmanjärjestys -ohjelma

Kuva: Barack Obama

Presidentti Barack Obamaa odottaa 20. tammikuuta Valkoisen talon ovaalinmuotoisen toimiston pöydällä pitkä lista (ulko)poliittisia haasteita. Näiden haasteiden kohtaamiseen hänen lähestymistapansa tulee olemaan pohjimmiltaan multilateraali. Kaikkien pitää kantaa kortensa kekoon. Tietenkään Suomen ja Yhdysvaltojen intressit ja haasteet eivät ole identtiset, mutta kosketuspintoja löytyy. Afganistan ja ympäristö-talouspolitiikka ovat näistä keskeisimpiä.

Afganistan

Toisin kuin Irakissa, on turvallisuustilanne huonontunut Afganistanissa viimeisen kahden vuoden aikana. Barack Obama pitääkin Afganistanin ja Pakistanin alueilla käytyä sotaa turvallisuuspoliittisena painopistealueena. Obama on puheissaan jatkuvasti luvannut, ja hänen läheiset neuvonantajansa ovat alleviivanneet, että siviiliasiantuntijoiden ja sotilaiden määrää lisätään. Samalla aloitetaan keskustelut joidenkin Taleban-johtajien kanssa tavoitteena hajottaa Talebanin rivejä ja luoda koalitio sen maltillisempien siipiä kanssa. Odotukset ovat suuret siihen suuntaan, että myös muut Afganistanissa mukana olevat maat lisäävät panostusta. Odotukset lisäpanostuksista ovat erityisen suuria Nato-johtoisen ja YK:n mandaatilla toimivaan ISAF-joukkoon osallistuvia maita kohtaan.

Merkittäviin lisäpanostuksiin päästään luultavimmin vasta kun uudesta yhteisestä lähestymistavasta ja tavoitteista päästään yhteisymmärrykseen. Yksi kompastuskivi on Afganistanin suhteen vaatimattomampien kokonaistavoitteiden hyväksyminen.

Harva ISAFiin osallistuva maa on nykyisin valmis jäämään Afganistaniin kunnes naisten ihmisoikeusasema on saatu länsimaiselle tasolle. Mutta seuraavan vuosikymmenen aikana on ehkä mahdollista saavuttaa klaaniyhteiskuntaan ja erittäin löyhään keskushallintoon perustuva suhteellisen rauhallinen maa. Tämä ja jatkuva Al-Qaeda-verkoston murentaminen voisivat olla transatlanttisten liittolaisten uuden strategian perusta Afganistanissa. Mitä tämä tarkoittaa Suomelle?

Suomessa hoetaan, että koska Suomi ei ole NATOn jäsen, ollaan muualla vain tyytyväisiä siihen panokseen jonka Suomi antaa. Näin onkin, periaatteessa. Käytännössä viesti Barack Obaman uudelta hallinnolta tulee olemaan tiukempi. Jos olette mukana Afganistanissa, koska pidätte sitä oikeasti tärkeänä, teidän pitää olla valmiita myös panostamaan toivotun kehityksen saavuttamiseksi. Tällaiseen viestiin Suomi voi reagoida monella eri tavalla.

Oletetaan virallisten lausuntojen ja selvitysten pohjalta, että Suomi pitää Afganistania tärkeänä. Tällöin on loogista lisätä panostusta ja pyrkiä lähes kaikin voimin saavuttamaan rauhallisempi tilanne. Tämä ei tarkoita, että Suomen odotetaan lähettävän sotilaita päivittäisiin taisteluihin eteläiseen tai itäiseen Afganistaniin. Obaman neuvonantajat ymmärtävät, että moinen ei ole Suomen kannalta mahdollista.

Koulutustehtäviin osallistuvien sotilaiden lisääminen on kuitenkin poliittisestikin täysin mahdollista. Lisäkoulutustehtävien vastaanottaminen tukee afganistanilaisten poliisi- ja sotilasyksiköiden valmiuksien kehittämistä. Mitä nopeammin Afganistaniin

koulutetaan tehokkaat sotilas- ja poliisiyksiköt, sitä nopeammin ulkomaiset joukot voidaan vetää pois.

Myös siviiliasiantuntijoille olisi tilausta, mutta niitä valitessa pitää huomioida tosiasiat. Koska rauhallinen tilanne on saavutettavissa vain alueellisella strategialla, pitäisi voida esimerkiksi lähettää asiantuntijoita Afganistanin lisäksi myös Pakistaniin, toisin kuin nyt. Vaikka alueilla toimivatkin EU ja YK sekä liuta muita organisaatioita, kannattaa kuunnella amerikkalaisen kenraali Petraeuksen toiveita siitä, minkä tyyppisiä asiantuntijoita tarvitaan. Tämä ei ole kansainvälisten organisaatioiden väheksymistä, vaan tosiasioiden tunnustamista. Jos tai kun Afganistanin tilanne saadaan rauhoitettua, se tapahtuu laajemman multilateraalisen alueellisen strategian seurauksena. Strategian panee kuitenkin alulle Yhdysvallat.

Toisaalta, jos Afganistan ei itsessään olekaan Suomelle tärkeä, mutta koemme että meidän on monesta syystä kuitenkin osallistuttava toimintaan Afganistanissa, voi Suomen hallitus reagoida Obaman hallinnon toimiin ainakin kolmella eri tavalla.

Panostuksen vähentämisellä, vaikka toimintaa tehostettaisiin, olisi luultavimmin negatiivinen vaikutus Suomen ja Yhdysvaltojen suhteeseen. Suomen osallistuminen Afganistanissa voidaan pitää numeerisesti ennallaan mutta kohdentaa paremmin. Tällä olisi luultavasti suhteellisen neutraali vaikutus Suomen ja Yhdysvaltojen suhteeseen, mutta se voisi parantaa toiminnan vaikuttavuutta. Suomen osallistumista voisi myös lisätä, millä olisi positiivinen vaikutus suhteeseen. Maksimoidaksemme hyödyn tilanteessa jossa lisäämme panostusta käytännössä vertaispainetta ja parempaa transatlanttista suhdetta silmälläpitäen, kannattaisi lisätä resursseja juuri niihin asioihin jotka USA näkee hyödyllisempänä.

Jos harkitaan suurempaa osallistumista, ei pidä unohtaa pohjoismaista yhteistyötä Afganistanissa. Poliittisesti ja ehkä paikallisestikin olisi hyödyllistä, jos Pohjoismaat pienillä lisäpanostuksilla mutta yhteistyön tuloksena, pystyisivät ottamaan suuremman vastuualueen itselleen. Ruotsi ja Suomi lähestyvät molemmat Afganistania kokonaisvaltaisesti, kuten myös Norja ja Tanska. On kuitenkin selvää, että Nato-jäsenillä, Norjalla ja Tanskalla, on eri lähtökohdat ja niiltä odotetaan enemmän ja erilaista panostusta. Ruotsilla ja Suomella on tässä vetovastuu.

Tärkeimpänä: vahva ja poliittista uskottavuutta nauttiva presidentti Obama on eduksi Euroopalle. Afganistanin rauhoittaminen on Barack Obamalle erityisen tärkeää niin sisä- kuin ulkopoliittisestikin. Jos Suomi ja muu Eurooppa todellakin haluavat parempaa transatlanttista suhdetta, pitää muistaa seuraava suhteisiin yleisesti pätevä tosiasia. Suhteessa pitää olla valmis pistämään itseään likoon, osallistumaan asioihin joita ei itse pidä tärkeänä, jos suhteen toinen osapuoli on tehnyt selväksi, että juuri tämä asia on merkityksellinen.

Ympäristö-, energia- ja talouspolitiikka

Barack Obamalle on ehdotettu, että hänen pitää globaalin talouskriisin ja kasvavan budjettivajeen takia rajoittaa tai jopa hylätä ympäristö-, energia, ja talouspolitiikkaan liittyviä aloitteita. Näiden aloitteiden yksityiskohdat ovat vielä muotoutumassa, mutta pääpiirteet ovat jo luettavissa monesta puheesta, strategiasta ja haastattelusta.

Barack Obama on tehnyt selväksi, että Yhdysvallat ei voi vain osallistua, vaan sen pitää olla johtavassa asemassa maailmanlaajuisissa ilmastotalkoissa. Obama ymmärtää Yhdysvaltojen esimerkin voiman. Sitä kautta hän ymmärtää myös sen, miten tärkeää on, että Yhdysvallat luo sisäiset päästökaupparuokinnat ja aktiivisesti kohtaa uusien energiamuotojen, energiankulutuksen ja ilmastonmuutokseen liittyviä haasteita. Tavoite onkin päästöjen leikkaaminen vuoden 1990 tasolle vuoteen 2020 mennessä, jonka jälkeen päästöjä leikattaisiin vielä 80 prosenttia vuoteen 2050 mennessä. Obama on myös luvannut sijoittaa 15 miljardia dollaria joka vuosi vaihtoehtoisten ja puhtaiden energialähteiden kehittämiseen. Saavuttaakseen nämä ja laajemmat yhteiskunnalliset tavoitteensa, Obama on myös ilmoittanut, että hän on valmis rajuihinkin budjettialijäämiin seuraavan kahden vuoden aikana.

Vapaakauppa ei ole uhattuna. Vilkaisu Obaman talousneuvonantajiin alleviivaa, että puheet protektionismin paluusta ovat tarkoitushakuisia. Obaman puheet siitä, että vapaakauppasopimukseen sisällytettäisiin vankemmat ympäristöä ja työntekijöitä suojaavat artiklat tarkoittavat käytännössä sitä, että Yhdysvallat olisi siirtymässä samoille linjoille kuin EU-komissio. Ei ole todennäköistä, että kyseiset artiklat haittaisivat Suomen vientiä Yhdysvaltoihin. On

Kuva: Randall A. Clinton

kuitenkin tärkeää ymmärtää Obaman perustavanlaatuista ympäristö-, energia- ja talouspolitiikkaan liittyvää ajattelua, hänen perusteesejään. Vain näin voi ymmärtää yhteiskunnallisia muutosvirtauksia jotka voivat kannatella uusien vientisektoreiden kehittymistä ja levittäytymistä ympäri maailmaa.

Obama näkee energia-, ympäristö-, ja talouspolitiikan elävän lähes symbioottisessa suhteessa, jolloin kaikkia kolmea voidaan kehittää yhdessä. Toisin sanoen, Obama ei näe pakollista tasapainoilua energia- ja ilmastonmuutostaasteiden välillä. Hän katsoo, että (talous)politiikan pitää tukea ja ohjata ratkaisuihin jotka auttavat sekä energiaan että ilmastonmuutokseen liittyvissä haasteissa. Kolikolla ei ole kahta puolta, on vain yksi kolikko.

Presidenttinä Obama haluaa omien sanojensa mukaan rakentaa perustan uudelle energiataloudelle, joka muuttaa yhteiskuntaa yhtä mittavasti kuin informaatiteknologiavallankumous on tehnyt. Tällainen talous vaatii mm. uutta sähköjakeluinfrastruktuuria ja tukea päästöttömälle sähköntuotannolle (esimerkiksi tuuli- ja aurinkovoima). Maat, jotka oikeasti tukevat tällaisen teknologian kehittämistä kotimarkkinoilla luovat myös edellytykset tulevaisuuden vientiä silmälläpitäen. Yhdysvaltojen suuret ja tehokkaat sisämarkkinat tarjoavat mitä erinomaisimmat mahdollisuudet mille tahansa maailman tulevaisuuteen suuntautuneelle yritykselle, joka pystyy kehittämään käänteentekevää teknologiaa, joka lisää energiatehokkuutta, vähentää päästöjä ja luo lisää töitä.

Tässä kontekstissa Obaman puheita siitä, että hän haluaa amerikkalaisten kehittävän ja rakentavan

tulevaisuuden mullistavat sähköautot, ei pidä tulkitta protektionistisina. Obama puhuu ennemminkin autoista tämän uuden energiatalouden symboleina, samalla tavalla kuin Fordin Model-T symboloi ja generoi aikansa yhteiskunnan muutosta.

Barack Obaman silmät on suunnattu vakaasti horisonttiin ja merkittävien yhteiskunnallisten muutosten alullepanoon. Obama on valinnut ympärilleen vahvoja persoonallisuuksia, jotka ovat pragmaattisia, älykkäitä ja alallaan kokeneita, koska hän tietää, että suuret muutokset vaativat päivittäistä konkreettista toimintaa ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä talouspolitiikan saroilla. Ideologit loistavat poissaolollaan, kuten myös yes-miehet, joten hyvät ja tutkimustuloksiin pohjautuvat ideat ovat Obaman hallinnossa tervetulleita, lähteestä riippumatta. Ero edeltäjiin on merkittävä.

Maan talouteen vaikuttavat, Obaman valitsemat valtiolliset toimijat ja neuvonantajat, ymmärtävät miten markkinoita kannattaa hyödyntää esimerkiksi päästöoikeuksien huutokaupoissa, terveydenhuollossa, tai uusien energialähteiden ja ympäristöystävällisemmän teknologian kehityksen nopeuttamisessa. Samalla he tietävät, mitä asioita kontrolloimattomat markkinavoimat eivät yksinkertaisesti pysty tekemään. Ne eivät esimerkiksi pysty varmistamaan sitä, että tarvittava kansallinen tie-, sähkö-, tai energiainfrastruktuuri rakennetaan tai sitä, että perusterveydenhuolto on kaikkien kansalaisten ulottuvilla.

Yhdysvaltojen tulevaa presidenttiä, Barack Obamaa on syytetty vain visioiden tuottamisesta - siitä, että hän puhuessaan ihmismassoille kuvaa parempaa

maailmaa horisontin toisella puolella ja kehottaa yhteistyöhön perille pääsemiseksi. Obaman hallinto vaikuttaa kuitenkin tietävän, että muutoshurma häviää nopeasti, elleivät ihmismassat rannoille saapuessaan löydä karttoja, poliittista tukea muutoksen armadan rakentamiselle. Se, että Obama kuvaannollisesti haluaa paneutua laivanrakennuksen yksityiskohtiin ja on valinnut erinomaisen työmestarikaartin viittaa siihen, että perille todellakin halutaan päästä. Ulapalla haasteita on monia, kuten myös aluksia. Euroopalle ja Suomelle on tarjolla matkanjohtajien paikkoja, jos niihin vain halutaan tarttua.

Charly Salenius-Pasternak
Tutkija
Ulkopoliittinen instituutti
ISBN 978-951-769-215-1
ISSN 1795-8059
Kansikuva: Zyrster
Taitto: Kristian Kurki
Ulkopoliittinen instituutti 2008
www.upi-fii.fi